

БОГ СЕ ОТКРИВА И ПОЗНАЈЕ КРОЗ ХРИСТА — ЦРКВУ

- Бог се открива у историји кроз Исуса Христа
- Заједница људи и природе с Богом у Исусу Христу гради Цркву као литургијску заједницу
- Литургија као икона Будућег Царства Божијег
- Једино у заједници са Христом познајемо Бога Оца

Други Христов долазак —
савремена српска фреска.

БОГ СЕ ОТКРИВА У ИСТОРИЈИ КРОЗ ИСУСА ХРИСТА

αω

Откривење — Пошто су Бог и свет потпуно другачији, при чему је Бог створио човека и свет, човек не може својим трудом и напором да дође до Господа. То значи да човек не може да буде близу Бога по својој заслуги, јер колико год да се човек труди, на крају умире. Стога је неопходно да се Бог приближи нама, и да нам дарује избављење од смрти, које не можемо ми сами постићи. Тај покрет Бога према свету, који почиње стварањем, наставља се кроз Стари Завет, кроз Христово очовечење и кроз послање Духа Светог, који нас сабира на Литургији, називамо откривењем Божијим. Оно врхуни у Будућем царству, када ћемо Бога гледати „лицем у лице“. У овом коначном откривењу учествујемо кроз Литургију, па можемо рећи да се Бог нама открива литургијски — кроз сабрање народа, ђаконa и свештеника око једног епископа.

И поред тога што **Бог** није присутан међу људима по природи, тј. физички, он **се** ипак **откривао људима на разне начине**. У Ст. Завету се открива преко Аврама, преко старозаветних пророка и праведника. У последње дане Бог је себе открио људима преко свога Сина, који је постао човек. Исус Христос је Бог, Син Божији, који је постао човек и који је у себи открио Бога Оца људима. Зашто је ово важно у контексту остварења личне заједнице човека с Богом? Зар нисмо раније рекли да физичко одсуство Божије јесте услов за остварење слободне заједнице човека с Њим, зато што нам то физичко одсуство оставља слободу? Како можемо помирити оно што смо раније рекли о физичкој одсутности Бога и откривењу Бога у Исусу Христу? У чему је за човека значај откривења Божијег у Исусу Христу?

Откривење Божије је битно за човека и остварење његове заједнице с Богом зато што на тај начин Бог показује да заиста постоји. Да се Бог није открио, раније преко старозаветних праведника, а у последње време преко свога Сина, који је постао човек Исус Христос, човек не би могао да оствари истинску личну заједницу с њим. **Бог би без откривења Божијег био само идеја, фикција и човек не би могао да буде личност**. Јер, везујући се за идеје, за фикције, тј. за оно што реално не постоји, човек би престао да буде личност. Постао би болесно, шизофрено биће. Јер, да бисте били личност није довољно да нешто слободно волите, већ је потребно да и вас неко други слободно воли. Да не постоји Бог као личност, тада ни човек не би постојао као личност. Откривење Божије, које указује да Бог заиста постоји, апсолутно

је потребно да би човек имао реалну заједницу с њим и да би у тој заједници био то што јесте: човек.

Већ смо нагласили да би свако откривење Бога по природи укинуло човекову слободу у односу с Њим и било би човеку наметнуто. То, такође, значи да ако би човек изгубио слободу у односу на Бога, као и Бог у односу на човека, не би било ни човека као личности, а самим тим ни Бог не би био важан за човека. У том случају би човек био ствар за Бога, а за ствари није важно да ли Бог постоји или не постоји. Зато се Бог открива,

Вазнесење Господње — савремена српска фреска.

Својим вазнесењем на небо, Господ Исус Христос уводи људску природу у живот Свете Тројице. Осим тога, тим истим догађајем омогућава нама људима остварење **слободне** заједнице са Богом.

Ти, који ради нас испуни домострој спасења, и оно што је на земљи сјединивши са небеским, вазнео си се у слави, Христе Боже наш, никако се не одвајајући од нас и клицао си онима који те воле: „Ја сам са вама и нико вам ништа не може!“

(Црквена песма празника Вазнесења Господњег — Спасовдана)

како у Ст. Завету преко праведника, тако и у Новом преко Сина Исуса Христа, на начин који не укида човекову слободу. **Бог се не открива по природи, већ кроз људе као личност.** У Христу се оваплотила личност Сина Божијег а не дожанска природа. Признати да постоји Бог Аврамов, Исаков, Јаковљев, као и Бог и Отац Господа Исуса Христа, претпоставља човекову слободу. **Без слободе, тј. без уздизања човека изнад природе** оних преко којих се открива Бог, апсолутно **је немогуће познати га као личност.** Јер, и старозаветни праведници су били слаби људи, као и ми, као што је и Исус Христос био човек и страдао је на крсту. Видети у страдалном и распетом Исусу Христу Бога, тј. Сина Божијег, није могуће мимо слободе и љубави према њему као личности. На то нас упућују многи људи, тачније већина, који су видели и живели са старозаветним пророцима, као и са Исусом Христом, а опет нису у њима видели Бога и нису им веровали, зато што су очекивали присуство Бога по природи, а не као личности која је то што јесте — слободна љубав према другом.

Бог се откривао људима на разне начине. Бог би без откривења био само идеја, а човек не би могао да буде личност. Бог се не открива по природи, већ кроз људе као личност. Без слободе, тј. без уздизања човека изнад природе, немогуће је познати га као личност.

ПОДСЕТИ СЕ, РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ:

- Шта је откривење Божије?
- Зашто је неопходно да се Бог први открије људима?
- Како се Бог открива у Ст. Завету, а како у Новом?
- Да Бог није слободан, да ли би човек био личност, тј. слободан?
- Објасни како можемо помирити ранију констатацију да је потребно да Бог буде за нас физички одсутан да би га признали као личност и откривење Бога у Исусу Христу.

О догађају Вазнесења веома упечатљиво у својој 21. Беседи на Вазнесење Господа и Бога и Спаситеља нашега Исуса Христа, говори Св. Григорије Палама (XIV век). Прочитај беседу и протумачи је.

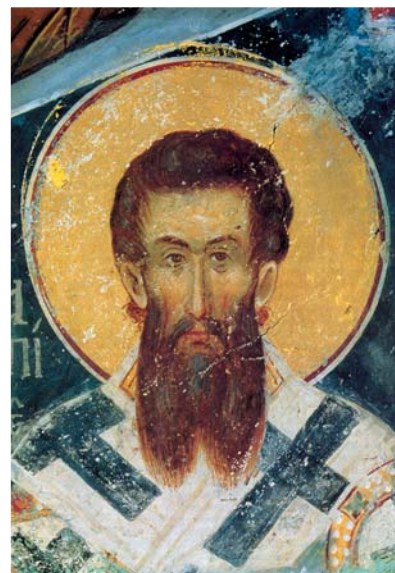
Јудејци су по Закону празновали Пасху, односно прелазак из Египта у Палестину. Ми празнујемо еванђелску Пасху, тј. прелазак наше природе у Христу из смрти у живот, из пропадљивости у непропадљивост. Која би реч могла да изрази различитост у узвишености између онога што је старим законодавством било установљено као светиња и повода за наше празнике? Људска реч, наравно, не може да изрази такво превасходство и стога је сада уипостазирана Премудрост највишег Оца, превечни и надсуштаствени Логос Божији Који се човекољубиво сјединио са нама и настанио код нас, делима показао повод за празник и јасно означио висину тог превасходства. Ми сада празнујемо прелазак наше природе у Њему, али не из подземне сфере (преисподње, подземља) на површину земље, него са земље на небеса, а затим и до престола Онога Који влада над свима.

На данашњи дан Господ није само, након Васкрсења, стао међу Своје ученике, него се и одвојио од њих. Он се пред њиховим очима вазнео на небо, ушао у истинску Светињу над Светињама и сео са десне стране Оца, изнад сваког началства и власти, изнад сваког имена и достојанства које се познаје и именује како у овом тако и у будућем веку.

Међутим, када је Христос васкрсао из мртвих, смрт није могла да овлада Њиме, исто као што се сада, када се вазнео, сва висина нашла под ногама Његовим, сведочећи свима да је Он Бог Који је изнад свега.

Сада, усходећи, Он није променио обитавалиште божанске природе, него је на вишњи престо посадио нашу природу коју је примио. Заиста, требало је да прворођени из мртвих изведе пред Бога нашу природу, као неки зачетак прворођених испред целог рода.

Тада су се ученици попели на Елеонску (Маслинову) гору са Које се вазнео и поклонили се пренебесном Владици који је сишао овамо и онебесио земљу, Који се узнео са тога места где ће поново доћи, Који је сјединио оне доле (земне) са онима горе (тј. са небеским) и установио једну Цркву у славу Свога човекољубља, небеску и истовремено земаљску. Одатле су се радосно вратили у Јерусалим и били непрекидно у Цркви имајући ум на небесима, радујући се и благосиљајући Бога и припремајући се за примање обећаног доласка божанског Духа.

Св. Григорије Палама — фреска, манастир Ватопед (Света Гора).

ЗАЈЕДНИЦА ЉУДИ И ПРИРОДЕ С БОГОМ У ИСУСУ ХРИСТУ ГРАДИ ЦРКВУ КАО ЛИТУРГИЈСКУ ЗАЈЕДНИЦУ

Црква се разликује од свих заједница које људи стварају. Она није политичка организација...

... ни хуманитарно друштво...

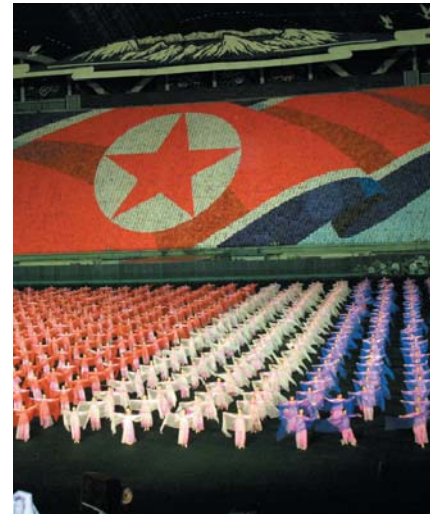
Сједињујући се слободно с Богом као с личношћу у Исусу Христу човек остварује заједницу с другим човеком. Најпре са Исусом Христом, који је Син Божији али и човек, а затим и са другима који су ту заједницу већ остварили. То су Богородица Дјева, мати Исусова, а затим апостоли и ученици Христови, мученици, светитељи, као и сви они који су остварили заједницу с Богом у љубави и слободи. На овај начин човек постаје хришћанин, тако што је члан Цркве као заједнице многих људи у Христу.

Ова заједница човека с Богом, преко Исуса Христа и других људи који су у заједници с њим, остварује се на основу слободе. И Црква се разликује од других заједница, по томе што је утемељена на слободи, која се изражава као љубав према Исусу Христу и према другим људима. То подразумева да црквена заједница није ни природна, као што је породична, ни идеолошка као што су различите идеолошке заједнице, нити, пак, класна и национална какве су државне заједнице. У свим овим заједницама одсуствује слобода, или љубав, или и једно и друго. Природне заједнице су оне које се склапају на основу природних закона. То су: брак, љубав према браћи и сестрама, према саплеменицима. Оне су нужне заједнице и не заснивају се на слободи. Природна заједница је нужна заједница. Оно што је, међутим, пресудно у нашем односу с другим, тј. с Богом, јесу слобода и љубав. Оно што ми слободно заволимо, за нас је најважније. То постаје наш извор живота, постаје за нас Бог. Природне заједнице су за нас људе такође важне, али нису израз наше слободе и укидају нашу слободу. Човеку је наметнута заједница с родитељима, с браћом и сестрама, као и с природом конкретног простора у коме је рођен. Приликом свог рођења, човек не бира своје родитеље, браћу и сестре, нити државу у којој ће се родити, као ни место, ни природно окружење у коме ће се родити. Све то новорођено дете угледа и затекне око себе кад се роди, а не бира. Зато човек мења родитељску заједницу, желећи да он сам, слободно, створи заједницу с другим. Природне заједнице не омогућују човеку да буде непоновљива личност.

Због тога, човек увек трага за слободним заједницама и њих види као најважније. Све природне заједнице пролазе и оне не могу испунити човека. Могу му дати тренутно задовољство, али то није оно за чим човек чезне. Човек чезне да буде личност, слободно и јединствено биће. То може да оствари једино ако слободно воли другога. А кад то чини на основу природе, или кроз природно присуство другог, онда он у односу на њега нема апсолутну слободу. Други је ту поред нас, хтели ми то или не, и он нам се намеће својим физичким присуством. У оваквом односу човек не може да оствари себе као слободну личност. Посебно због тога што је све видљиво створено, па је по себи пропадљиво. А ако је то за шта смо везани пролазно, онда је и наша личност пролазна. Јер, као што смо већ напоменули, човеково „Ја“, његова личност, зависи од онога за кога је слободно из љубави везан. Када се изгуби то за шта смо везани, мењамо се, или тачније, губимо се и ми као личност.

У заједницама које се остварују на основу идеја, било да су те идеје добре или лоше, такође не постоје слобода и љубав, или ако постоје, то није љубав према другим људима као личностима, већ је то љубав према идеји, а не према човеку као реалној личности. Волети лепо, добро, праведно јесте просто нужност којој се не можемо одупрети. Као што и љубав према ружном и лошем човеку претпоставља апсолутну слободу. Немогуће је без слободе волети таквог човека, а то је онда права љубав. Истовремено, љубав која воли идеју, а заборавља на живог човека, такође је опасна по постојање. Отуда су у комунистичким заједницама, или у другим идеолошким заједницама у којима доминира нека идеја, људи убијани да би се одржала идеја. То значи да су овим заједницама важније идеје, било да су оне добре или лоше, а не живи људи као личности.

Једина заједница која пружа могућност да човек буде апсолутно слободан и да буде вечно постојећа личност јесте заједница с Богом. Бог се тако пројављује у историји да оставља апсолутну слободу човеку да га овој призна или не призна. Пошто је Бог вечна, бесмртна Личност, када човек оствари личну заједницу с Богом, и он постаје вечна и бесмртна личност. Та заједница се остварује кроз Исуса Христа и друге људе и назива се Црквом.

... нити идеолошка или класна заједница.

Црква је заједница слободне деце Божије. Она није природна, тј. заједница нужности, па је стога простор у коме се човек пројављује као непоновљива личност.

Црква, као заједница човека с Богом и другим човеком у Исусу Христу, апсолутно је утемељена на слободи њених чланова. Бог с нама, такође, остварује заједницу слободе и на тај начин нас чини вечним личностима, синовима својим. То нам показује Црква.

Постајући члан црквене заједнице, човек не постаје члан Цркве као апстрактне институције. Он остварује заједницу с конкретним живим личностима и на тај начин се гради Црква као Литургијска заједница. Зато је Крштење, као чин ступања у Цркву, повезан са Литургијом. А Литургија не постоји сама за себе као институција, без сабрања верних. **Када се верни саберу на једном месту у одређено време да би показали своју заједницу с Богом у Исусу Христу, то је Литургија. То је Црква.** Отуда је Црква у Православљу поистовећена са Литургијом. То потврђује и наш верни народ када каже да иде у Цркву, подразумевајући при том да иде у храм на службу, на Литургију. Овде су храм и Литургија поистовећени са Црквом, јер је и храм добио име Црква зато што се у њему служи Литургија, која је поистовећена са Црквом. Нити постоји Црква без Литургије, тј. без сабрања верних, нити се, пак, храм може назвати Црквом ако се у њему не служи Литургија.

Заједница коју остварује човек с Богом, у Исусу Христу, кроз Литургију, јесте заједница с конкретним људима, а не са људима као идејама. Да човек постаје члан Цркве као апстрактне институције, онда и Исус Христос, и други људи, као и сам Бог, били би идеје, а не живе и конкретне личности. У том случају ни човек хришћанин не би био једна конкретна личност. Јер, као што смо већ рекли, личност је заједница слободе и љубави с другом личношћу.

Заједница човека с Богом, преко Исуса Христа и других људи који су у заједници с њим, остварује се на основу слободе. Црква се разликује од других заједница, по томе што је утемељена на слободи, која се изражава као љубав према Исусу Христу и према другим људима. Црквена заједница није ни природна, нити класна и национална. Природна заједница је нужна заједница. Постајући члан црквене заједнице, човек не постаје члан Цркве као апстрактне институције. Када се верни саберу на једном месту у одређено време да би показали своју заједницу с Богом у Исусу Христу, то је Литургија. То је Црква.

ПОДСЕТИ СЕ, РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ:

- На који начин човек остварује заједницу с Богом у Христу? Објасни може ли та заједница бити остварена мимо заједнице с другим човеком.
- Коју заједницу гради Дух Свети кад сједињује људе с Христом?
- У чему је разлика између Цркве као заједнице и других заједница?
- Зашто је Црква једино истинита заједница?
- Кад кажемо Црква, на коју заједницу мислимо?
- Објасни зашто је неопходно да човек постане члан конкретне литургијске заједнице.

БЕРСКА НАСТАВА И ИСТОРИЈА

Француска револуција (1789. године) се сматра почетком нове ере у историји човечанства. Начела револуције, садржана у Декларацији о правима човека и грађанина (види слику поред), представљају се слоганом: братство, слобода, једнакост. Поменута Декларација овако описује и дефинише слободу:

Људи се рађају и живе слободни, а једнаки су у правима... Природна и незастарива права човека су слобода, својина, сигурност и отпор угњетавању. Слобода се састоји у могућности да се чини све оно што не шкоди другоме; стога, вршење природних права сваког човека нема граница, осим оних које обезбеђују другим члановима друштва уживање ових истих права. Ове границе могу бити одређене само Законом.

Прочитај одломак на размисли и разговарај са другим ђацима о разлици у општем, друштвеном и хришћанском схватању слободе.

ДОПУНИ СВОЈЕ ЗНАЊЕ

Цркву не треба схватати само као организацију, тј. само као институцију, која има своје уређење и посебне законе по којима се владају њени чланови. Наравно, Црква јесте и организација, али је она пре свега начин живота људи. И институционално уређење Цркве такође пројављује нашу веру у Свету Тројицу као заједницу три личности које своје јединство изражавају кроз личност првог, Бога Оца. Како за Бога можемо рећи да је истовремено и Један и Тројица, тако и за православну Цркву да је она **једна**, света, саборна и апостолска, а у историји постоји као заједница многих локалних Цркава (епархија).

Локалне Цркве постоје једино у међусобном неразрушивом евхаристијском јединству. Верник, ђакон, свешеник или епископ једне локалне православне Цркве пуноправни је члан Литургије било које православне Цркве у свету. Може се причестити, или служити Литургију у било којој православној црквеној заједници на свету. Тако Црква пројављује своје јединство. Зато тврдимо да, постајући члан црквене заједнице, човек не постаје члан Цркве као апстрактне институције, већ једне конкретне, живе евхаристијске заједнице.

МИТРОПОЛИТ И МИТРОПОЛИЈА — Митрополија је епархија у којој се главни град (онај град у коме епископ служи Литургију) посебно истиче међу околним градовима, који, такође, имају своје епископе. Сама реч митрополија значи „мајка градова“. Епископ који председава Литургијом у граду који се сматра митрополом или метрополом, назива се митрополит. Када се догоди да се на истој Литургији саберу неколико епископа, Литургију служи онај који је митрополит, а остали епископи стоје на местима на којима иначе стоје презвитери (свештеници). Ово је битно зато што на једној Литургији само једна личност може бити у служби епископа, јер ће само један Христос бити у Царству Божијем, а епископ је икона Христова. Уколико не бисмо на овај начин служили Литургију, довели бисмо у питање наше спасење. Најзначајнији митрополити у православној Цркви су варшавски (у Пољској) и прашки (у Чешкој и Словачкој). У нашој патријаршији, митрополити су: загребачко-љубљански, сарајевски и подгорички.

АРХИЕПИСКОП И АХИЕПИСКОПИЈА — Реч „архиепископ“ значи „први епископ“, тј. односи се на епископа који је први у једној области међу свим осталим епископима. Он је, пре свега, епископ у својој епархији, али кад се на једној Литургији поред њега сабере још суседних епископа, који при том могу бити и митрополити, Литургију служи архиепископ, јер на таквом сабрању, на коме је сабрано још епископа и митрополита, архиепископ је тај кроз кога се пројављује Христос. Најзначајнији архиепископи православне Цркве су: кипарски (на Кипру), атински (у Грчкој) и тирански (у Албанији). У нашој патријаршији, посебно место припада архиепископу охридском.

ПАТРИЈАРХ И ПАТРИЈАРШИЈА — Реч „патријарх“ настала је спајањем две речи, које значе: „отац“ и „начело“ или „власт“. У старијим временима, ова реч је именовала родоначелника и поглавара неког народа или племена. Временом су, кроз историју, утицајнији градови

добили углед митрополије, неки, још значајнији, углед архиепископија, а најважнији градови су постали средишта патријаршија. Дакле, патријарх је први епископ једне велике области. Читав свет је у почетку био подељен на пет патријаршија, са средиштима у: Риму, Цариграду, Александрији, Антиохији и Јерусалиму.

РИМСКА ПАТРИЈАРШИЈА — Некада је била седиште првог епископа међу свим владикама на свету. То значи да, када би се сви епископи света сабрали на једној Литургији, икона Христа (тј. онај око кога су сви сабрани, као што ћемо у Царству Божијем бити сабрани око Христа) био би римски епископ. Сви епископи западне Европе и северне Африке сматрали су римског епископа за свога патријарха (= папу). Нажалост, 1054. године, патријаршија града Рима се одвојила од остатка Цркве. Тај догађај се назива Велики раскол и представља болну страницу историје Цркве. Наследник Римске патријаршије је Римокатоличка црква, која није у јединству са православном Црквом. Од раскола је било више покушаја за превазилажење овог спора, на чему се и данас ради.

Св. римски епископи (папе) Климент и Лав — римски епископи првих векова доприносили су изражавању православне вере у Бога.

ЗАЈЕДНИЦА ПРАВОСЛАВНИХ ЦРКАВА

ПАТРИЈАРШИЈЕ

1.	Цариградска патријаршија	Васељенска патријаршија	патријарх Вартоломеј I
2.	Александријска патријаршија	Африка	патријарх Теодор II
3.	Антиохијска патријаршија	Блиски Исток	патријарх Игњатије IV
4.	Јерусалимска патријаршија	Света Земља	патријарх Теофил III
5.	Москва	Руска православна Црква (територија бившег СССР)	патријарх Кирил
6.	Београд	Српска православна Црква (територија бивше СФРЈ)	патријарх Иринеј
7.	Букурешт	Румунска православна Црква	патријарх Данило
8.	Софија	Бугарска православна Црква	патријарх Максим
9.	Тбилиси	Грузијски патријархат	патријарх Илија II

АРХИЕПИСКОПИЈЕ И МИТРОПОЛИЈЕ

10.	Никозија	Кипарска Црква	архиепископ Хризостом II
11.	Атина	Атинска архиепископија	архиепископ Јероним II
12.	Тирана	Албанска архиепископија	архиепископ Анастасије
13.	Варшава	Пољска митрополија	митрополит Сава
14.	Праг	Митрополија Чешке и словачких земаља	митрополит Христофор

Поред ових цркава, треба поменути још четири, чији први епископи носе титулу архиепископа, али морају учествовати у саборима око друге црквене заједнице:

- **СИНАЈСКА**, чији архиепископ иде на сабор око јерусалимског патријарха.
- **ФИНСКА**, чији архиепископ иде на сабор око цариградског патријарха.
- **ЕСТОНСКА**, чији архиепископ иде на сабор око цариградског патријарха.
- **ОХРИДСКА**, чији архиепископ иде на сабор око београдског патријарха.

епископ
Александрије

епископ
Цариграда

епископ
Антиохије

епископ
Јерусалима

ПРАВОСЛАВНИ ПАТРИЈАРСИ

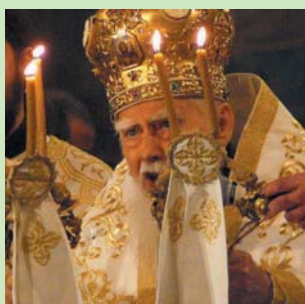
епископ
Москве

епископ
Београда

епископ
Букурешта

епископ
Софије

епископ
Тбилисија

ЛИТУРГИЈА КАО ИКОНА БУДУЋЕГ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГ

А када дође Син Човјечији у слави својој и сви свети анђели са њим, тада ће сести на престо славе своје. И сабраће се пред њим сви народи, и разлучиће их једне од других као пастир што разлучује овце од јаради. И поставиће овце са десне стране себи, а јарад са леве. Тада ће рећи Цар онима што му стоје са десне стране: Ходите благословени Оца мојега; примите Царство које вам је припремљено од постања света. Јер огладњех, и дадохте ми да једем; ожедњех, и напојисте ме; странац бијах, и примисте ме; Наг бијах, и оденусте ме; болестан бијах, и посетисте ме; у тамници бијах, и дођосте ми. Тада ће му одговорити праведници говорећи: Господе, када те видесмо гладна, и нахранисмо? Или жедна, и напојисмо? Кад ли те видесмо странца, и примисмо? Или нага, и оденусмо? Кад ли те видесмо болесна или у тамници, и дођосмо ти? И одговарајући Цар, рећи ће им: Заиста вам кажем: кад учинисте једноме од ове моје најмање браће, мени учинисте. Тада ће рећи и онима што му стоје с леве стране: Идите од мене! И ови ће отићи у муку вјечну, а праведници у живот вјечни. (Мт 25, 31–41. 46)

Раније смо говорили о томе да човек изражава своју веру у Бога тако што постаје члан Цркве, тј. члан Литургије. **Да би човек постао члан Литургије, потребно је да се крсти. Крштење је, по учењу светих отаца, „друго рођење“.** Крштење је **рођење водом и Светим Духом** и, као такво, разликује се од природног рођења. Природним рођењем човек се рађа као смртно биће, односно рађа се за смрт, зато што природним рођењем сви људи наслеђују смртну природу палог човека Адама. Смрт се појавила у природи после одбијања првог човека да оствари заједницу с Богом. Мењајући начин рођења, тј. рађајући се од Духа Светог, кроз Крштење, **човек се рађа за живот.**

Крштење је, као што смо већ нагласили, улазак човека у литургијску заједницу. Ново рођење, које је рођење за вечни живот, подразумева и нови начин живота. Тај нови начин живота пројављује се као Литургија. **Литургија је, дакле, начин живота какав је Бог желео да буде кад је стварао бића и на крају створио човека.**

Други Христов долазак — фреска, манастир Дечани.

Ако су Литургија и литургијски начин живота људи и природе израз наше вере у Бога, као што јесу, онда **је Литургија икона будућег Царства Божијег**. Ово потврђује и сам термин „вера“ — израз за нешто што ће се догодити у будућности. На основу дефиниције вере коју нам даје апостол Павле у посланици Јеврејима (11, 1), „вера је основ свега чему се надамо, потврда ствари невидљивих“, јасно је да литургијски начин живота указује на будуће Царство Божије. Речју, Литургија је икона будућег Царства Божијег. **Постајући члан литургијске заједнице, човек постаје члан будућег Царства**. Постаје члан „благословеног Царства Оца и Сина и Светог Духа“. Литургија пројављује људе и природу не онаквим какви су они сада, нити, пак, онаквим какви су људи некад били, у прошлости, већ пројављује људе и природу какви ће они бити у будућности, када дође Царство Божије и кад се догоди опште васкрсење мртвих. Зато што је начин постојања људи у Литургији заснован на њиховој вери и нади у вечни живот, у будуће Царство Божије.

Ово потврђује пре свега Православна Литургија. Дух Свети, устројавајући Литургију, поставља у њој разне чинове: епископа, свештенике, ђаконе и народ Божији. Епископ иконизује самог Христа, око кога су скупљени апостоли и сви свети. А то је слика будућег Царства Божијег, о коме говоре Христос и његови апостоли. Када дође Христос, у сили и слави, сабраће све око себе и

Јединородни Сине и Логосе Божији, бесмртан си,
и извело си да се, ради нашега спасења, оваплотиш
од Свете Богородице и увекдјеве Марије,
непроменљиво се очовечи,
и распе се Христе Боже,
смрћи смрт уништи.
Један си од Свете Тројице,
сапрослављан Оцу и Светом Духу.
Спаси нас!
(Литургијски тропар, цар Јустинијан, VI век)

На Литургији пројављујемо какви ћемо бити у Царству Божијем. То чинимо песмом, радошћу, облачењем, свим евхаристијским радњама и причешћем.

„Била је то једна недеља. И било је то после божанствене Литургије. Посматрао сам људе из села док су излазили из Цркве. Мој отац је стајао на степеницама и опраштао се од сваког верника. Присуствовало је цело село, јер недељом нико никада не пропушта божанствену Литургију. Било је ту старих брђана, с белим брадама, сличних лицима праотаца у илустрованој Библији. Било је жена, мушкараца, деце. Сви у недељним оделима, ланеним или вуненим, у сваком случају белим, као млеко и као снег. Бело је национална боја у Петродави. За сваки узраст и за оба пола. Али, беспрекорно бледило одела било је ништавно у поређењу са чистотом погледа и лица. Излазећи са божанствене Литургије, сви су изгледали преображени, ослобођени сваке овоземаљске бриге, посвећени. Чак и више но посвећени: обожени... Знао сам зашто су сва та лица лепа и зашто су сви ти погледи озарени. Ружне жене биле су лепе. Грубе дрвосече носиле су на образима и челу светлост попут ореола светаца. Деца су била као анђели. Излазећи са божанствене Литургије, сви људи и све жене нашег села били су 'богоносци'. Сви су се они причестили... Они су били синови Божији и били су обожени.“

(В. Георгиу, Од 25. часа до вечности, Врњачка Бања – Нови Сад 2007, 29)

установиће Царство Божије. **На Литургији су сви лепо обучени, она је песма, пуна је светлости, дивних икона. Кад год се служи Литургија, тада је празник и радост.** Речју, **Литургија пројављује** оно чему се човек нада и чему тежи: а то су **радост и вечни живот.**

Литургија је одувек била у центру православног предања и хришћанског живота. Она не само да је централни богослужбени догађај, Св. Тајна од које зависе све остале Тајне, већ је и мерило целокупног начина живота православних људи. Православни народ је одувек Литургијом, тачније будућим Царством Божијим, мерио све: свој однос према Богу, према другом човеку и према природи. То најречитије показују неке наше епске народне песме (као нпр. Кнежева вечера, епски преткосовски тематски круг и др). Човек очекује да Бога сусретне лицем у лице у будућем Царству. На другог човека гледа као на становника тог Царства и самим тим као на свога брата у Христу. На природу гледа и према њој се односи тако што сматра да је и она створена за вечност и да ће и она постојати у будућем Царству Божијем. На крају православног верника и самог себе мери у односу на будуће Царство Божије. Зато је његов живот сав у покајању, будући да у свакодневном животу и он и све око њега још увек не изражава ону реалност која ће бити у Божијем Царству. Православни верник је, такође, спреман да се жртвује због своје вере у будуће Царство Божије.

Описани начин изражавања вере у Бога узрокује један посебан начин живота људи. Он ствара једну конкретну врсту односа човека — како с другим људима, тако и са природом. Речју, ствара култ, посебне обичаје и културу.

Да би човек постао члан Литургије, потребно је да се крсти. Крштење је „друго рођење“, рођење водом и Светим Духом. Човек се рађа за живот. Крштење је улазак човека у литургијску заједницу. Литургија је начин живота какав је Бог желео да буде кад је стварао бића и на крају човека. Литургија је икона будућег Царства Божијег. Постајући члан литургијске заједнице, човек постаје члан будућег Царства. На Литургији су сви лепо обучени, она је песма, пуна је светлости, дивних икона. Кад год се служи Литургија, тада је празник и радост. Литургија пројављује радост и вечни живот.

ПОДСЕТИ СЕ, РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ:

- Шта значи вера? Како разумеш веру православног хришћанина?
- Објасни зашто је Православна Литургија икона будућег Царства Божијег.
- На који начин нам Литургија открива и приказује будуће Царство Божије?
- У ком односу стоје наш свакидашњи живот и будуће Царство Божије, коме се надамо и које вером ишчекујемо?

Прочитај и протумачи како Св. Максим Исповедник (VII век) повезује литургијске радње са истинама Царства Божијег које ће доћи.

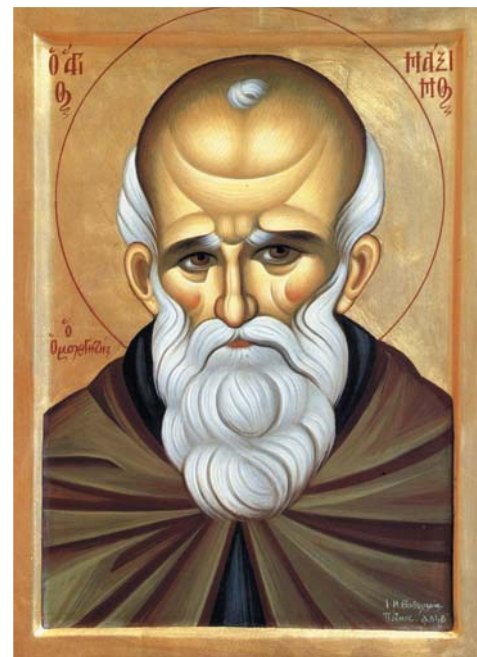
Света Црква је икона Бога, јер и она, слично Богу, остварује јединство међу верницима. Иако се они разликују по својим својствима, месту боравка и начином живота, сви они налазе у Цркви јединство кроз веру.

Први улазак (вход) архијереја у Свету Цркву за време свештеног сабрања (Литургије), јесте слика и знак првог доласка у телу у овај свет Сина Божијег, и Спаситеља нашега Христа. Својим доласком Он је ослободио и искупио природу људску, која је сама себе била потчињила пропадљивости и смрти кроз грех, и којом тирански влада ђаво. (...) Вазнесење његово на небеса и повраћање на његов наднебесни престо, које је уследило после овог доласка, симболизује се уласком Архијереја у свети Олтар и узласком његовим на свештени трон (= Горње Место).

Духовна сладост божанствених песама изражава насладу божанствених блага, која узноси душе к чистој и блаженој љубави Бога, и која сугерише још већу мржњу према греху.

Духовни целив (пољубац), који је упућен свима, јесте праобраз (наговештај) будуће слоге, једномислија и једнодушности по вери и љубави свих између себе, које ће се остварити у време открочења будућих неизрецивих блага.

(Свети Максим Исповедник, Мистагогија, (тајноводство, увођење у тајну Литургије и њено тумачење))

Св. Максим Исповедник — савремена икона.

ЈЕДИНО У ЗАЈЕДНИЦИ СА ХРИСТОМ ПОЗНАЈЕМО БОГА ОЦА

Захваљујући Богу и Оцу који нас оспособи за удео у наследству светих у светлости, који нас избави од власти таме и који нас пренесе у Царство Сина — љубави своје, у коме имамо искупљење, опроштење грехова, који је икона Бога невидљивог, прворођени пре сваке твари. Због тога што њиме би све саздано: оно што је на небесима и што је на земљи, што је видљиво и што је невидљиво, било да су то престоли, или господства, или началства или власти — све је њиме и за њега саздано. Он је пре свега, и све у њему постоји. Он је глава тела — Цркве. Он је почетак — прворођени из мртвих. Да у свему он буде први, јер (Отац) благоизволе да се у њему настани сва пуноћа и да кроз њега све измири са собом, учинивши мир његовом крвљу на крсту, (помиривши) кроз њега: и оно што је на земљи, и оно што је на небесима. (Кол 1, 12–20)

Исус Христос је први открио људима ко је Бог. Открио нам је да је Бог личност, тј. да је Бог његов Отац, зато што је Исус Христос Син Божији и он једини познаје Оца, тј. познаје ко је Бог као личност, јер је у вечној љубавној заједници с њим. Слично нама, људским личностима, које се могу познати као личности једино у заједници љубави. Неко може да нас познаје по природи, посматрајући нас са стране. Међутим, то није право сазнање о нама, нити одговор на питање ко смо. Неко може другог човека да позна као личност једино ако овај жели да се открије и каже ко је. То, пак, чини само ономе кога воли и који њега воли. Иначе, човек се скрива и немогуће је на други начин одгонетнути ко је он као личност. Утолико пре ми људи не можемо познати Бога, ако се он сам не открије. Јер, Бог је по природи невидљив, несхватљив, неограничен. Једини који познају Бога, то су његов Син и Дух, које Бог Отац неизмерно воли, као и они њега.

Син Божији, Исус Христос, постао је човек и открио је Бога Оца људима, и то само оним људима који су постали Христови ученици и следбеници. Јер, Бог као личност, као Отац, може

Сцене из живота апостола Павла — фреска, манастир Дечани.

Након јављања васкрслог Христа, апостол Павле доживљај сусрета са Господом претаче у најузвишеније христолошке химне.

постати познат људима једино у личном односу с Њим, преко Христа. Тачније, људи могу познати Бога Оца једино ако се сједине са Христом, што значи ако ступе у исту личну, љубавну заједницу с Богом Оцем. На том путу нам помаже Свети Дух који нас, управо на овај начин, поистовећује са Христом: кроз заједницу слободе са Богом Оцем. То се остварује кроз тајну Крштења и тајну Евхаристије.

Исус Христос је први открио људима ко је Бог. Открио нам је да је Бог личност, тј. да је Бог његов Отац, зато што је Исус Христос Син Божији и он једини познаје Оца. Син Божији, Исус Христос, постао је човек и открио је Бога Оца људима, који су постали Христови ученици и следбеници.

ПОДСЕТИ СЕ, РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ:

- Ко нам је открио истинитог Бога као личносно биће? Зашто је само Он то могао да учини?
- Може ли човек да позна Бога? Под којим условима?
- Објасни улогу Светог Духа у познању Бога и сједињењу са Њим.

ВЕРСКА НАСТАВА И ИСТОРИЈА

Мартин Лутер

Ове године на часовима историје проучаваш, између осталог, појаву протестантизма, реформацију, животе и учења Лутера и Калвина. Поменуте вође реформације инсистирали су на учењу да је спасење плод индивидуалне молитве Богу, без заједнице са другим, тј. без посредовања Цркве или црквених служитеља. Упореди те основне протестантске ставове са нашим учењем да је вера уско повезана са другим људима, јер је и Литургија — заједница. Православље верује да је немогуће човеку као појединцу да буде „верник“, и сматра да он не може правилно веровати без других људи. У православној вери, други људи су нам неопходни да бисмо правилно веровали. Текстови и илустрације на следећим страницама ти могу помоћи у разумевању ових истина.

Највећи допринос православног богословља савременој цивилизацији огледа се у хришћанском поимању личности. Одговарајући на изазове свога времена, а у покушају да правилно формулишу учење о Светој Тројици, црквени оци IV века понудили су и наше, православно учење о личности. Оци су човека сагледали као икону Божију, као боголико биће, а карактеристика која човека чини сличним Богу, јесте слобода. Слобода без љубави, као и љубав без слободе, поништавају човека као личност и свODE га на ниво индивидуе (јединке).

Међутим, већ од петог века се уочавају другачија поимања личности. Тада се на Западу јавља један хришћански мислилац, Блажени Августин, који даје нову оријентацију у схватању хришћанства и уопште у западној мисли и култури. Он човеково интересовање окреће њему самоме. Упућује човека да унутар себе (своје душе) заснује свој идентитет (своје „ја“). На овај начин Августин утемељује римокатоличку теологију, али и њој супротни протестантизам.

Блажени Августин — Хришћански теолог и философ, који је живео у другој половини четвртог века и у првој половини петог. Био је епископ града Хипона у северној Африци. Његова мисао је имала пресудни утицај, не само на теологију западног хришћанства (тј. од XI века Римокатоличке цркве), већ и на готово све касније философе. Блажени Августин је, стога, симбол савремене (западне) цивилизације. Црква га литургијски прославља 28. (15) јуна.

Доследни настављачи августиновске мисли били су, не само католички теолози, већ и философи и научници, као што је Декарт. Он је човеков идентитет утврдио на његовом индивидуалном уму, на логици. Човек је постао мерило истине зато што је поседовао ум. Протестантизам ће довести до закључка да има онолико истина колико и људи.

Рене Декарт — Живео је почетком седамнаестог века. Један је од најпознатијих западних научника и философа. Његове идеје пресудно су утицале на даљи развој мисли на Западу. Изрекао је став који је виђен као закључак дотадашњих стремљења и темељ модерне мисли: „Мислим — дакле, постојим“.

Савремена наука, под утицајем поменутих идеја, тврди: „Сложена комбинација људских квалитета чини појединца јединственом личношћу. Најочигледније карактеристике човека су његов карактер, интелигенција и припадност женском или мушком полу. Свака од ових важних људских карактеристика потиче из људског ума и истовремено има на њега веома важан утицај.“ (енциклопедија Човек, Београд 2007, 173)

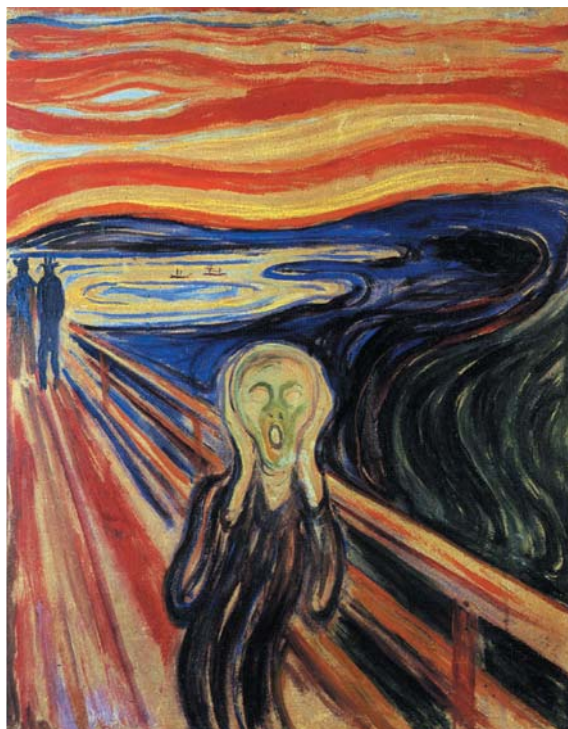
Свети оци Цркве сматрају индивидуализам (затварање човека, издвајање и смештање себе у средиште свега) извором сваког греха. Себељубље (самољубље) или гордост сматра се најтежим грехом. Гордост, управо, сматрамо извором Адамовог (првородног) греха. На сличан начин се тумаче и друге старозаветне приче, као што је догађај зидања Вавилонске куле. Сваки покушај човеков да себе смести на место Бога, погубан је.

Вавилонска кула — Питер Бројгел.

Интрига — детаљ, Џемс Енсор.

Крик — Едвард Мунк.

Човек се не мири са срозавањем на ниво јединке, индивидуе. Против тога устају и уметници, који не пристају на то да човек буде случајни пролазник у наметнутом животу. Да би изразили оно што их мучи (разочараност, уплашеност због смрти), ти аутори стварају дела са тешком и застрашујућом атмосфером. Трагичну визију човека сведеног на пролазну, небитну и усамљену јединку, централне теме живота, смрти и очаја, уметници XIX века (али не само они) најчешће бирају за своје теме. Има уметника који своје неспокојство и страх због самоће људских бића, због гужве у веллеграду, изражавају на врло песимистичан начин. Узимајући у обзир трагедије два светска рата или дешавања у нашој земљи крајем XX века, можемо рећи да је њихов страх био оправдан.

Последице НАТО бомбардовања Србије 1999. године.

Звучи парадоксално када кажемо да је савремени модел живота одузео човеку слободу, јер се, данас, под слободом обично подразумева то да човек може да **бира** између две или више датих могућности. На крају свега, изгледа да човек на овај начин изграђује живот као један логични поредак ствари. То значи да је слобода логична, и да је у служби логичког начина живота.

Истина је да човек има овакву врсту слободе. Сигурно је то узрок што је овај модел живота привлачан за човека. Наиме, безболан је и сасвим саобразан природном и логичком поретку ствари. Уосталом, нема ту ничег лошег по себи. Међутим, савремени људи немају захтев за правом слободом. Као да је човек спреман да све жртвује ради своје логике.

Дакле, проблем човека није у томе што је створио толико тога што му живот чини пуким уживањем, већ у томе што је постао заробљеник своје логике. Тиме је постао неспособан да се жртвује за другог и да покаже да није он сам по себи бог, већ да је његов једини спаситељ Други — Бог. Логика му то не дозвољава. За жртву и за излазак из своје сопствене затворености је потребна **слобода**. Но, слобода је по себи потпуно супротна логици, што видимо на примеру савременог доба, јер је логика потиснула слободу, преврнула је (види слику десно).

Прочитај овај текст, упореди га са сликом десно, па покушај да одговориш на питање: Чему води лажна слобода? Шта је прави садржај такве слободе?

Преврнута слобода — рад свештеника
Стаматиса Склириси.